

Tondre

Sant Martí d'Albars

Ubicació

Comarca:	Lluçanès
Lloc/Adreça:	Municipi de Sant Martí d'Albars
Emplaçament	Masies del terme municipal de Sant Martí d'Albars i properes

Coordenades:

Latitud:	42.02761
Longitud:	2.07386
UTM Est (X):	423332
UTM Nord (Y):	4653257

Classificació

Número de fitxa	08225 - 81
Àmbit:	Patrimoni immaterial
Tipologia	Tècnica artesanal
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Actualment la tècnica artesanal del tondre ja no es practica.
Protecció	Inexistent
Accés	Sense accés
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Pública
Autoria de la fitxa	Marta Homs i Jordi Compte
Data de registre de la fitxa:	dl., 23/10/2006 - 02:00

Descripció

El tondre és la tècnica artesanal d'esquilar les ovelles que es vincula a la vida ramadera i transhumant del passat d'un municipi. La temporada del tondre començava la segona setmana de maig i s'allargava fins a la segona meitat de juny, abans que els ramats es posessin en camí cap a les altes pastures del Pirineu. Els tonadors anaven equipats amb dues mudes de camisa, calces (pantalons) i espadenyes, una per treballar i l'altre per mudar, i portaven una bossa de cuir amb les eines del treball: la pedra d'esmolador i un parell

d'estisores especials per a tondre. Els tonedors es desplaçaven a peu d'una casa a l'altra, normalment arribaven a la casa on havien de tondre el dia abans, quan ja era fosc, on els esperaven la gent de la casa per donar-los de beure i un jaç per dormir. L'endemà, abans que sortís el sol, començava la tosa, diada del tondre, després de fer la barreja i menjar una mica, a l'era de la masia prèviament escombrada. El pastor presidia la tosa, els travadors (gent llogada per treballar aquest dia) lligaven i deslligaven les potes del bestiar amb traves (tires de pell d'ovella adobada) per tal que els tonedors esquilessin les ovelles amb les estisores sense haver d'entretenir-se ni un moment. La llana que en sortia de la tosa d'una ovella en deien el velló, que era trenat, lligat i guardat per vendre'l. Entre tots (tonedors, travadors i la gent de la casa) podien arribar a la vintena de persones. Durant la jornada es parava per esmorzar, per dinar, atipant-se d'abundosos àpats que la gent de la casa preparava per aquella diada tant especial, i per berenar. Un cop acabada la jornada, els tonedors prenien el sarró, la bossa del cuir amb les eines de tondre, i emprenien el camí cap a la casa on farien la tosa el dia següent (MESTRE:1997).

Observacions:

Quan un tonedor feia una mala estisorada i feia una ferida a l'ovella, de seguida portaven els ungüents que tenia preparats el pastor, la sutjada (oli i sutge) per tal de curar el tall o l'oli de ginebre conservat dins una banya, que tenia un gran poder desinfectant.

Història

A Sant Martí d'Albars hi havia hagut una colla de tonedors amb tradició centenària, formada fa més de dos-cents anys quan l'activitat ramadera del bestiar de la llana era molt important per a l'economia del Lluçanès. Els tonedors esquilaven la llana de les ovelles abans que el ramat es disposés a pujar cap a les altes pastures del Pirineu. Els últims tonedors de la colla de Sant Martí d'Albars foren, entre els anys 1930 i 1936: el Sant Ponç de la Blava, el Pere Sanyes de la Talaia del carrer de Santa Eulàlia de Puigoriol, l'Andreu Gost de cal Bassó i els seus dos fills Andreu i Miquel, també de la parròquia de Puigoriol; Josep Agustí, el seu pare Ramon Agustí i el noi capellà del carrer de Beulaigua. Altres tonedors que havien format part antigament de la colla havien estat: el Pere Fadri de cal Met Fadri, el Ramon Nofre, el Pinós de la Blava i el Pere Aliguer de Beulaigua.

Totes les colles tenien un Capità o cap de colla, que s'encarregaven de contractar i donar a cada casa la jornada que la colla passaria a fer la tosa, així com la distribució dels tonedors, i que a la de Sant Martí eren Ramon Agustí i Andreu Gost. El recorregut variava cada any segons les cases on havien d'anar, de manera que tothom tingués temps suficient per marxar i arribar a muntanya el primer dia de juliol. Començaven, normalment, pel sud i anaven pujant fins a les últimes cases del terme de les Llosses. Algunes de les cases que havien anat a tondre la colla de Sant Martí eren: el Marçal de Prats de Lluçanès; la Coromina, el Prat, Vilatammar, la Caseta, l'Almató de Sant Martí d'Albars; el Vilaró, la Font, Racadembosc, Solana, Vilartimó, Muntanyola, Tor de l'Espar, la Riba i Monclús de Lluçà; les Heures de la Quar; Anfruns, el Graell, la Vall i el Plans d'Alpens; Puig de Viladonja, Puicercós, Capdevila, les Selles, el Roquer, Pujampí, l'Arboquer, Comià, Vila de Borredà i el Guixer de Matamala, de Borredà - Les Llosses. La colla de Sant Martí d'Albars es va dissoldre entre els anys 1936-1939, principalment per l'aparició d'un nou tipus d'estisores manual que doblava el rendiment de la tosa (MESTRE:1997).

Bibliografia

MESTRE, P., Els tonedors de Sant Martí d'Albars dins la revista El Temperí, núm. 7, 1997
VILARRASA, S., La vida dels pastors, Impremta Maideu, 1981

EL JOSEP AGUSTÍ MOSTRANT LES SEVES HABILITATS EN LA TOSA

